

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПУВАНЬ

Хороновський О. І.

*кандидат юридичних наук,
здобувач відділу аспірантури і докторантури
Національної академії Служби безпеки України
м. Київ, Україна*

Для України транснаціональна організована злочинність становить реальні загрози економічній безпеці, оскільки сучасний стан економіки, участь у міжнародному економічному та фінансовому співробітництві, стан правоохоронної системи та державних інститутів створює сприятливе середовище для її розвитку.

Розгляд даного питання розпочнемо із з'ясування сутності поняття «загроза». Так, сучасний тлумачний словник української мови визначає термін «загроза» як можливість, неминучість небезпеки [1].

М.М. Єрмошенко, досліджуючи проблеми фінансової безпеки держави, констатує, що загроза – це конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов [2].

Натомість, А.Ю. Пекін пропонує більш розширене визначення поняття «загрози», як найбільш конкретної та безпосередньої форми небезпеки, тобто існуючої небезпеки, яка характеризується конкретною формою прояву за засобом впливу або сукупністю умов та факторів, котрі створюють небезпеку інтересам громадян, суспільства та держави, а також національним цінностям та національному укладу життя [3].

Б.В. Губський також до характерних ознак небезпеки відносить фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних економічних інтересів, створюючи перешкоди на шляху нормального розвитку економіки, безпеки державній незалежності та добробуту народу [4].

З огляду на зазначене вище, можна дійти висновку, що незважаючи на певні суперечності у визначенні терміну «загроза», її визначальною ознакою дослідники називають можливість створювати реальну чи потенційну небезпеку, з чим погоджуємось.

В Указі Президента України «Про стратегію національної безпеки України» від 14.09.2020 № 392/2020 (далі – Указ) визначено поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов. Проаналізувавши положення Указу, до загроз суто економічній безпеці держави нами віднесено наступні [5]:

– стрімкі технологічні зміни, насамперед в енергетиці та біотехнологіях, розробки у сфері штучного інтелекту тощо докорінно трансформують економіку;

– сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародної злочинності, зокрема у легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

– поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) спричинило зростання безробіття, загрожує продовольчому забезпеченню, перешкоджає вільному руху капіталу, товарів та робочої сили, завдає шкоди сфері послуг;

– заходи, спрямовані на протидію поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), на тлі фундаментальних диспропорцій світового розвитку призвели до нової глобальної фінансово-економічної кризи;

– Російська Федерація, продовжуючи гібридну війну, системно застосовує економічні засоби. Зберігається загроза з боку Російської Федерації вільному судноплавству у Чорному та Азовському морях, Керченській протоці;

– непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище;

– недостатній захист права власності, повільний розвиток ринкових відносин у ключових сферах, у тому числі в користуванні землею і надрами, значна роль державного сектору в економіці, недосконалість та фрагментарність законодавства стримують економічне зростання, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій;

– недостатній рівень конкуренції та панування монополій, зокрема в енергетичній сфері та інфраструктурі, низька енергоефективність зменшують конкурентоспроможність України, загрожують добробуту її громадян;

– посилюються загрози для критичної інфраструктури, пов'язані з погіршенням її технічного стану, відсутністю інвестицій в її оновлення та розвиток, несанкціонованим втручанням у її функціонування, зокрема фізичного і кіберхарактеру, триваючими бойовими діями, а також тимчасовою окупацією частини території України.

Слід зазначити, що будь-яка із поточних та прогнозованих загроз, визначених Указом, може мати прямий чи опосередкований вплив на сферу економічної безпеки, та за своєю природою вважатися її загрозою. В той же час, у даному контексті ми виходили із суто економічних категорій та їх безпосереднього відношення до функціонування національної економіки.

На сучасному етапі організовані злочинні угруповання вийшли далеко за межі території держави, встановлюючи зв'язки як з кримінальними структурами, так і з законно діючими економічними суб'єктами.

Зміцнювалась її матеріально-технічна і фінансова база, зростав професіоналізм, організованість і взаємодія з аналогічними структурами за кордоном. Поширенню транснаціональних зв'язків організованих злочинних угруповань сприяло і середнє географічне розташування України, найбільша в Європі довжина кордонів (8215 км), що у поєднанні зі складними соціально-економічними процесами як у нашій країні так і у сусідніх державах, призвело до потрапляння країни в один з епіцентрів транснаціональних злочинних потоків.

На думку дослідників, особливостями інтернаціоналізації пострадянської організованої злочинності стали: високі показники міграційних процесів на теренах СНД; потужні фінансові ресурси пострадянського криміналітету, отримані внаслідок безпрецедентного розграбування національного багатства країн СНД, що дозволили йому здійснювати широку інвестиційну діяльність в різних регіонах світу; зрощення організованої злочинності з політичними режимами в багатьох країнах СНД, що зумовило перетворення території Співдружності на притулок для злочинних структур [6, с. 20].

Небезпечними напрямками кримінальної діяльності вітчизняних транснаціональних злочинних груп поступово ставали різні види контрабанди, незаконне переміщення через кордон стратегічної та іншої промислової сировини, підакцизних продовольчих та промислових товарів, енергоресурсів, дорогоцінних металів, культурно-історичних цінностей, паливно-мастильних матеріалів та ін.

Одночасно транснаціональними злочинними об'єднаннями створено ефективну систему легалізації доходів, отриманих від злочинної діяльності – легалізовані кошти вводяться в економічний обіг, інвестуються в легальний бізнес або виводяться за кордон.

В останні роки діяльність транснаціональних організованих злочинних угруповань перетворилась на масштабну загрозу економічній і політичній стабільності в державі.

Підсумовуючи, до найбільш універсальних загроз економічній безпеці держави, обумовлених діяльністю транснаціональних організованих злочинних угруповань на сучасному етапі можемо віднести:

- використання фінансових ресурсів транснаціональних організованих злочинних угруповань у гібридній війні Російської Федерації проти України;

- встановлення контролю над міжнародними та внутрішньо-державними платіжними системами з метою ефективного та швидкого перерахування злочинних активів у будь-які частини світу;

- спрямування до українських об'єктів інтелектуальної власності та до відомостей, що складають комерційну таємницю, з метою використання у ході реалізації економічних протиправних схем та механізмів;

– запровадження та реалізація протиправних схем та механізмів, зокрема в ході приватизації, управління корпоративними правами держави і належним їй майном, банкрутства державних підприємств, використання кредитних коштів, наданих під гарантію Уряду України, адміністрування ПДВ та ін.;

– корупційні зв'язки учасників транснаціональних організованих злочинних угруповань в органах державної влади та місцевого самоврядування, які дозволяють приймати економічно-вигідні рішення на їх користь всупереч економічним інтересам держави;

– лобіювання транснаціональними організованими злочинними угрупованнями прийняття нормативно-правових актів у власних цілях всупереч економічним інтересам держави;

– зниження інвестиційної привабливості держави та відсутність здорової конкуренції в національній економіці в силу застосування «нечесних» правил бізнесу;

– розробка та впровадження кіберзбої в систему міжнародних економічних відносин.

Запропоновані нами загрози економічній безпеці держави, обумовлені діяльністю транснаціональних організованих злочинних угруповань не є вичерпними, залежать від багатьох суб'єктивних та об'єктивних факторів, еволюціонують та деградують в силу розвитку суспільних відносин.

Література:

1. Сучасний тлумачний словник української мови. Київ : Кобза, 2005.

2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.

3. Пекін А. Ю. Економічна безпека підприємств як економіко-правова категорія. Економіст. 2007. № 8. С. 23-25.

4. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : монографія. Київ : Укрархбудінформ, 2001. 121 с.

5. Про стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вер. 2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення 04.03.2021).

6. Дорошенко А. Д. Фактор транснаціональної злочинності в сучасних міжнародних відносинах : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Київ, 2003. 24 с.